

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Naděždy Řehákové a soudkyň JUDr. Ivanky Havlíkové a Mgr. Ing. Silvie Svobodové ve věci

žalobkyně: **D. S.**, narozená X
bytem X
zastoupená advokátem Mgr. Lukášem Hojdnem
sídlem Francouzská 299/98, 101 00 Praha 10 – Vršovice

proti
žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**, IČO 00024341
sídlem Palackého náměstí 375/4, 128 00 Praha 2 – Nové město

o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 24. 9. 2024, č. j. MZDR 21854/2024-3/PRO,

takto:

- I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 24. 9. 2024, č. j. MZDR 21854/2024-3/PRO, se zrušuje a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 20 498 Kč do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku, k rukám zástupce žalobkyně Mgr. Lukáše Hojdna, advokáta.

Odůvodnění:

I. Předmět řízení

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

1. Žalobkyně se žalobou podanou k Městskému soudu v Praze domáhala zrušení shora označeného rozhodnutí (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým ministr zdravotnictví podle ustanovení § 152 odst. 6 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“) zamítl rozklad žalobkyně proti rozhodnutí žalovaného ze dne 9. 7. 2024, č. j. MZDR 5458/2024-16/PRO (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“).

II. Prvostupňové rozhodnutí

2. Prvostupňovým rozhodnutím žalovaný zamítl žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem (dále jen „zákon o odškodnění nezákonných sterilizací“). Žalobkyně žádost podala dne 20. 2. 2024, aby se domohla odškodnění za nezákonně provedenou sterilizaci, která jí byla provedena bez jejího vědomí a souhlasu dne 12. prosince 1988 v nemocnici B (dále jen „nemocnice B“) při porodu císařským řezem.
3. Žalovaný zamítnutí žádosti podle § 6 cit. zákona odůvodnil tím, že žalobkyně nepředložila dostatečné důkazy, jimiž by prokázala, že jí byla sterilizace provedena v rozporu s právem. Zdravotnická dokumentace z nemocnice B se nedochovala, došlo ke skartaci; z výňatku kopie porodní knihy žalovaný seznal, že zde byla při porodu žalobkyně císařským řezem provedena sterilizace, ale nevyplývají z ní žádné informace o okolnostech zákroku. Ve zdravotnické dokumentaci z nemocnice A, kde byla žalobkyně hospitalizována ve dnech 9. až 10. 12. 1988 (před porodem a sterilizací v nemocnici B), nejsou obsaženy žádné informace o sterilizaci, což však ale podle žalovaného samo o sobě neprokazuje, že by následná sterilizace v nemocnici B byla provedena proti vůli žalobkyně. K argumentaci žalobkyně, že by nestačila sterilizaci schválit, když byla provedena ve stejnou ranní dobu, kdy byla přivezena do nemocnice B záchrannou službou, žalovaný uvedl, že čas příjmu není zřejmý, ale i kdyby bylo tvrzení žalobkyně pravdivé, neprokazuje to, zda došlo ke sterilizaci na základě (byť i dřívějšího) rozhodnutí žadatelky, neboť k žádosti o sterilizaci a jejímu schválení sterilizační komisí mohlo dojít ještě před hospitalizací žalobkyně. Žalovaný uvedl, že ke skartaci zdravotnické dokumentace došlo v souladu s tehdy platnými právními předpisy. Žalobkyně podle žalovaného neposkytla v řízení součinnost při obstarávání důkazů; žalovaný zmínil, že žalobkyně ani neuvedla, že by jakkoliv na údajně protiprávní sterilizaci reagovala např. stížností ani kdy se o tomto zákroku dozvěděla. Judikaturu, kterou citovala žalobkyně, žalovaný označil za nepřiléhavou. Žalovaný proto žádost žalobkyně zamítl s odůvodněním, že žalobkyně k prokázání protiprávnosti zákroku neunesla důkazní břemeno.

III. Rozklad žalobkyně a napadené rozhodnutí

4. Ministr se v napadeném rozhodnutí vypořádával s rozkladovými námitkami žalobkyně.
5. Žalobkyně v podaném rozkladu namítala, že provedené důkazy potvrzují její tvrzení, že jí byla sterilizace provedena nezákonně. Tvrdila, že porod císařským řezem nebyl plánovaný, proto nemohla dát souhlas ani ke sterilizaci, která nebyla diskutována ani během předcházející hospitalizace v nemocnici A, jak dokládá zdravotnická dokumentace této nemocnice. Neexistence jakéhokoli záznamu o sterilizaci podle žalobkyně prokazuje, že o ní vůbec neuvažovala, jelikož by to muselo být diskutováno v rámci příprav na porod a při jejím přijetí k porodu. Následně v nemocnici B již nebylo možné, aby žalobkyně udělila svobodný a vážný souhlas s uvedeným zákrokem. Žalobkyně měla obavy o přežití plodu a chtěla i další děti, navíc ani nesplňovala indikaci k provedení sterilizace vzhledem ke svému

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

tehdejšímu věku (28 let) a počtu dětí. Odkázala na judikaturu Městského soudu v Praze, podle níž je žalovaný povinen důsledně dbát na dodržení zásady vstřícnosti a řádného poučování účastníků řízení, zejména při prokazování pro věc relevantních skutečností; v této věci se měl žalovaný žalobkyně konkrétně doptat, vyslechnout nebo se jinak pokusit objasnit aspekty situace předcházející provedení sterilizace. Žalobkyně splnila svou povinnost označit listiny na podporu svého tvrzení, když dodala vše, kromě dokumentace z nemocnice B, která byla skartována bez zavinění žalobkyně. Ke skartaci žalobkyně citovala z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2022, č. j. 14 Ad 9/2022-33, následující výklad „(...) při zjištění skartace zdravotní dokumentace nemocnice bylo povinností žalovaného v kooperaci se žalobkyní obstarat další důkazy, které by objasnily skutkový stav věci. Takto také důvodová zpráva k § 6 zákona o odškodnění nezákonných sterilizací uvádí, že existenci nároku lze prokazovat zdravotnickou dokumentací vedenou o oprávněné osobě, ale též všemi důkazními prostředky, které mohou přispět k objasnění věci, zejména výpověďmi oprávněné osoby a svědků, znaleckými posudky a odbornými vyjádřeními, věcmi, listinami apod.“ Podle žalobkyně z právě uvedeného rozsudku vyplývá, že je to v těchto řízeních stát, který se má aktivně snažit napravit své původní pochybení. Žalobkyně citovala i z navazujícího rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2023, č. j. 17 Ad 10/2022-30, následovně: „Právě stát by proto měl zajistit efektivní prostředek nápravy. Na základě shora uvedeného důvodová zpráva označila za hlavní cíl zákona č. 297/2021 Sb. zajistit odškodnění obětí protiprávních sterilizací, kterého již není možné dosáhnout běžnými prostředky ochrany práv, zejména individuálními soudními žalobami. Dalším cílem zákona č. 297/2021 Sb. je dle důvodové zprávy rovněž převzetí odpovědnosti státu za dříve způsobené zásahy do základních lidských práv.“

6. Žalobkyně svůj rozklad proti prvostupňovému rozhodnutí shrnula konstatováním, že i přes absenci zdravotní dokumentace z nemocnice B má protiprávnost sterilizace za dostatečně prokázanou, a to dokumentací z nemocnice A v kombinaci se svými tvrzeními. Poukázala i na to, že je všeobecně známo, že k nezákonným sterilizacím (především romských) žen docházelo typicky při porodu či potratu nebo bezprostředně poté, a to bez souhlasu, vysvětlení či žádosti. Žalobkyně navrhla ministrovi, aby změnil prvostupňové rozhodnutí tak, že žalovaný žalobkyni přiznává poskytnutí jednorázové peněžní částky ve výši 300 000 Kč v souladu se zákonem o odškodnění za sterilizaci.
7. Ministr k rozkladovým námitkám žalobkyně zopakoval dřívější výklad žalovaného, že řízení o žádosti podle zákona o odškodnění sterilizací je řízením o žádosti ve smyslu ustanovení § 44 a násl. správního řádu a není proto důvod neuplatňovat základní rozložení důkazního břemene, jinak v takových řízeních uplatňované v rámci zásady dispoziční. Je to žadatelka, která měla být aktivní spolupracovnicí v řízení, což žalovaný podložil odkazem na judikaturu Městského soudu v Praze i Nejvyššího správního soudu. Ministr poukázal na skutečnost, že žalobkyně v tomto smyslu nekooperovala, když ani přes výzvy žalovaného nenavrhla jiné důkazy, které by mohly nahradit chybějící zdravotnickou dokumentaci. Ministr označil tvrzení žalobkyně, že chtěla mít další děti, za nedostatečně hájitelné, jelikož se před porodem žalobkyně odmítla vrátit do nemocnice A navzdory poučení o smrtelném nebezpečí jak pro ni, tak pro její tehdejší nenarozené dítě.
8. K absenci jakéhokoli záznamu o tématu sterilizace ve zdravotnické dokumentaci z nemocnice A ministr uvedl, že ta sama nepředstavuje automatický závěr, že k následné sterilizaci v nemocnici B došlo neprávem. Nelze vyloučit, že žalobkyně podala žádost o provedení sterilizace kdykoliv jindy. Ministr ani nevylučuje, že mohla být žalobkyni sterilizace indikována ze zdravotních důvodů, v takovém případě by bývala nemusela

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

podávat žádnou žádost. Ministr nemá za prokázaný ani sled událostí popisovaný žalobkyní, není ani jasné, zda byl císařský řez plánovaný či akutní. K nesplnění podmínek indikace ministr uvedl, že žalobkyně mohla splňovat jinou indikaci pro provedení sterilizace podle Směrnice Ministerstva zdravotnictví ČSR č. j. LP-252.3-19.11.71 o provádění sterilizace ze dne 17. prosince 1971 (dále jen „Směrnice“).

9. Ministr rovněž podotkl, že žalobkyně na výzvu k navržení důkazních prostředků reagovala toliko tak, že provedení sterilizace vyplývá z výpisu porodní knihy nemocnice B. Ministr nerozporuje, že byla splněna první podmínka, tedy prokázáno, že k provedení sterilizace došlo, žalobkyně ale neprokázala splnění druhé podmínky podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona o odškodnění sterilizací, tedy že byla sterilizace provedena nezákonně. K námitce žalobkyně, že měl žalovaný pokládat žalobkyni konkrétní otázky, žalovaný odkázal na znění ustanovení § 4 odst. 2 správního řádu a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2010, č. j. 1 As 51/2010-214, z nichž dovozuje, že poučovací povinnost se vztahuje pouze na procesní práva a povinnosti, nikoliv na poučování o otázkách hmotného práva.
10. Z uvedených důvodů ministr rozklad žalobkyně zamítl.

IV. Žaloba

11. Žalobkyně podala proti napadenému rozhodnutí žalobu, v níž zrekapitulovala jak řízení předcházející vydání napadeného rozhodnutí, tak i okolnosti jejího porodu a protiprávní sterilizace dne 12. 12. 1988 v nemocnici B. Opakovaně uvedla, že k porodu císařským řezem bylo přistoupeno neplánovaně a bezprostředně po jejím příjezdu záchrannou službou, když původně plánovala родit v Nemocnici A; o zákrok sterilizace nikdy nežádala, ani k jeho provedení nikdy neudělila souhlas, proto nemohly být naplněny obligatorní podmínky k jeho provedení. Žalobkyně nesplňovala indikaci pro sterilizaci spočívající ve věku ani v počtu dětí; měla v plánu počít a porodit další děti, proto o sterilizaci vůbec neuvažovala a neprojevovala o ni zájem. O nemožnosti dalšího početí, respektive o provedení sterilizace, se žalobkyně dozvěděla až dodatečně.
12. Žalobkyně uvedla, že k prokázání svých tvrzení žádala nemocnici B o svou zdravotnickou dokumentaci, bylo jí však sděleno, že byla skartována. Žalobkyně absolutně nerozumí tomu, jak je to možné, a že k tomu došlo protiprávně, jelikož neuběhla zákonem stanovená 40letá doba, po jejímž uplynutí je teprve možné dokumentaci legálně skartovat. Žalobkyně nicméně získala alespoň kopii výpisu z porodní knihy prokazující, že jí byla sterilizace provedena.
13. Následně si žalobkyně obstarala zdravotnickou dokumentaci z nemocnice A, kde byla hospitalizována těsně před porodem a kde i plánovala родit. Žalobkyně je přesvědčena, že neexistence jakéhokoliv záznamu o sterilizaci v této zdravotní dokumentaci jednoznačně prokazuje, že o ní žalobkyně v tu dobu vůbec neuvažovala.
14. Žalobkyně uvedla, že i kdyby se dochovala dokumentace z nemocnice B, kde nakonec žalobkyně neplánovaně rodila, nemohla by z důvodu nikým neočekávané hospitalizace žalobkyně v této nemocnici obsahovat prerekvizity pro sterilizaci (žádost o sterilizaci, protokol ze zasedání sterilizační komise atd.).
15. Žalobkyně si je vědoma své povinnosti podle § 6 odst. 1 zákona o odškodnění sterilizací označit vedle rozhodných skutečností i listiny, zejména zdravotnickou dokumentaci, na podporu svého práva, nicméně nemohla doložit zdravotnickou dokumentaci, která byla skartována, na což žalobkyně neměla nejmenší vliv.

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

16. Žalobkyně se zcela ohradila proti tvrzení žalovaného, že neprokázala protiprávnost zákroku sterilizace. Učinila tak všemi dostupnými prostředky, které po ní lze spravedlivě požadovat. Nemožnost předložení zdravotnické dokumentace je způsobena protiprávním jednáním nemocnice B, žalobkyně na to neměla žádný vliv, a proto jí to nelze klást k tíži. Žalobkyně protiprávnost zákroku dostatečně prokázala svým tvrzením podloženým zdravotní dokumentací z nemocnice A a záznamem z porodní knihy z nemocnice B.
17. Žalobkyně nesouhlasí ani s tvrzením ministra, že by s žalovaným nespolečně pracovala za účelem obstarání dalších důkazů. Byla to právě žalobkyně, která skutkový stav tvrdila a doložila jediné dostupné důkazy, včetně doložení skartace chybějící dokumentace. Naopak žalovaný podle žalobkyně neučinil žádné aktivní vstřícné kroky, aby si ověřil protiprávnost sterilizace provedené žalobkyní; namísto toho ji nechal v důkazní nouzi bez ohledu na to, že předmětem řízení je újma, na jejímž způsobení má podíl stát. Žalobkyně uvedla, že ministr porušil svou povinnost postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.
18. Žalobkyně k právě uvedenému poukázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65, podle kterého řízení o žádosti podle zákona o odškodnění sterilizací je sice obecně řízením o žádosti podle správního řádu, správní orgán je však povinen zohlednit, že jde o velice specifickou problematiku. Nejvyšší správní soud zde stanovil, že po žadatelkách nelze požadovat, jak činí žalovaný, aby samy jen ze své vlastní iniciativy označily a doložily veškeré dokumenty, které budou protiprávnost provedené sterilizace v minulosti jednoznačně prokazovat. K tomu, aby bylo dosaženo účelu zákona a byl skutečně zajištěn účinný prostředek nápravy, musí správní orgány rovněž samy činit aktivní kroky k tomu, aby ohledně tvrzení žadatelky zjistily stav věci bez důvodných pochybností. Podle žalobkyně právě takové kroky lze podřadit pod činnost správního orgánu v souladu se zásadou materiální pravdy podle § 3 správního řádu a zásadou vyhledávací, jež se uplatňují rovněž v řízení o žádosti.
19. Z právě uvedeného rozsudku žalobkyně navíc dovodila, že nelze po žadatelkách požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly naplnění všech vymezených předpokladů pro přiznání peněžní částky podle zákona o odškodnění sterilizací. Naopak postačí, pokud žadatelka o peněžitou dávku předestře na první pohled plausibilní tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem, které bude podepřeno indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. Pokud tedy zdravotní dokumentace nebude existovat, případně bude zjevně nedůvěryhodná, avšak žadatelka předestře plausibilní tvrzení, pro které budou skutečně svědčit zjištěné indicie, musí správní orgány považovat předpoklady pro přiznání peněžité částky za naplněné, ledaže samy prokáží, že ke skutečností žadatelkou tvrzeným dojít nemohlo.
20. Žalobkyně konstatovala, že výše uvedené plausibilní tvrzení žalovanému předestírala od počátku řízení o žádosti, když v ní uvedla okolnosti provedení nezákonného sterilizačního zákroku (místo, datum a další podrobnosti), které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky došlo tak, jak žadatelka tvrdí. Žalobkyně je názoru, že předestřené indicie spolu se záznamem z porodní knihy, se zdravotní dokumentací z doby předcházející sterilizaci, s nezákonnou skartací zdravotní dokumentace žalobkyně vztahující se ke sterilizačnímu zákroku a realizací sterilizace v rozporu se směrnicí upravující sterilizace ve svém souhrnu nepochybně utvářejí důvěryhodný a pravděpodobný popis nastalých událostí.

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

21. Závěrem žalobkyně shrnula, že z těchto důvodů měl žalovaný považovat její žádost podle zákona o odškodnění za sterilizaci za oprávněnou, jelikož nebyly splněny předpoklady pro její zamítnutí.
22. Z uvedených důvodů žalobkyně navrhla, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

V. Vyjádření žalovaného

23. Žalovaný soudu doručil své vyjádření, ve kterém vyslovil svůj nesouhlas s námitkami, které žalobkyně uplatnila v žalobě.
24. Žalovaný ve světle výše uvedeného rozsudku Nejvyššího správního soudu konstatoval, že bylo prokázáno, že žalobkyni byla provedena sterilizace, avšak nebylo prokázáno, že k tomu došlo v rozporu s právem dle ustanovení § 3 zákona o odškodnění za sterilizaci. Sdělení žalobkyně ohledně okolností hospitalizace a absence souhlasu se zákrokem zůstaly podle žalovaného v rovině tvrzení. Aby náhledem rozsudku Nejvyššího správního soudu bylo plausibilní, musí být hájitelné, podepřeno indiciemi a nesmí existovat žádné jiné racionální vysvětlení situace či chování účastníků.
25. Žalovaný tvrzení žalobkyně za plausibilní nepovažuje. Žalovaný usuzuje z jednání žalobkyně ve vztahu k porodu jejího dítěte, že jí byl osud nenarozeného dítěte lhostejný. To plyne podle žalovaného ze skutečnosti popsané ve zdravotnické dokumentaci z nemocnice A, že žalobkyně svévolně nemocnici opustila i přes opakované poučení o tom, že jí i nenarozenému dítěti hrozí smrtelné nebezpečí. Náhledem žalovaného toto svědčí o tom, že žalobkyně nechtěla vychovávat dalšího potomka, přestože sama tvrdí opak. To pak otevírá cestu k připuštění pravděpodobnosti, že žalobkyně si mohla přát na příště již do jiného stavu vůbec nepřijít, přičemž za určité východisko z takové situace by mohla považovat právě zákrok sterilizace.
26. Žalovaný označil za lichou dedukci žalobkyně, že absence zmínky o sterilizaci v dokumentaci z nemocnice A svědčí o tom, že o tento zákrok nestála a byl jí proveden protiprávně. Tehdejší právní úprava nestanovovala lhůtu pro udělení souhlasu nebo projevení zájmu o sterilizaci. K argumentaci žalobkyně, že na projevení zájmu či souhlas se sterilizací nemohl být čas vzhledem k odvozu k neplánovanému porodu záchrannou službou do jiné nemocnice, žalovaný upozornil, že ani tyto okolnosti jejího příjmu do nemocnice B nebyly potvrzeny, a připustil, že mohla být přijata třeba již o den dříve, nebo situace nemusela být tak kritická, aby musela ihned podstoupit operaci.
27. Žalovaný uvedl, že žalobkyně i ve vztahu k hospitalizaci v nemocnici A uváděla, že byla přijata z důvodu krvácení a začínajícího porodu, přičemž následně z dokumentace vyplynulo, že byla přijata pro mírné krvácení, bez kontrakcí a se zachovanou plodovou vodou. Žalovaný konstatoval, že toto vypovídá o jisté zkreslenosti tvrzení žalobkyně. Věrohodnosti jejích tvrzení podle žalovaného nesvědčí ani to, že nepodnikla žádné právní ani faktické kroky, které by mohly podpořit její tvrzení, že neměla o sterilizaci zájem, a jako příklady uvedl podstoupení umělého oplodnění v budoucnu či konfrontaci nemocnice.
28. Žalovaný vyjádřil názor, že podle něj je pravděpodobnější sled událostí takový, že „žalobkyně, ač vědoma si možných fatálních následků, opustila Askou nemocnici, přičemž následně nastoupila k porodu do Bské nemocnice zdravotních služeb, v níž spolu s porodem císařským řezem dobrovolně podstoupila také sterilizaci.“

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

29. Uvedení okolností a detailů provedené sterilizace podle žalovaného nepostačuje k tomu, aby bylo tvrzení žalobkyně plausibilní, když jde o zákonné náležitosti žádosti. Žalovaný tedy hodnocení tvrzení žalobkyně uzavřel tak, že jelikož není zcela věrohodné a současně existuje konkurenčně pravděpodobné racionální vysvětlení sledu událostí, nepovažuje jej žalovaný za plausibilní ve smyslu rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 4. července 2024, č. j. 9 As 61/2023-68.
30. Žalovaný se vyjádřil i k žalobkyní tvrzeným obligatorním podmínkám provedení sterilizace. Konstatoval, že v případě, že byla sterilizace provedena na nemocných pohlavních orgánech, nemusela by žalobkyně vůbec podávat žádost a nemusela by ji schvalovat sterilizační komise, postačil by žalobkynin souhlas s provedením zákroku podle § 23 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění do 31. 12. 1991 (dále jen „zákon o zdraví lidu“), ve spojení s § 2 Směrnice. K nesplnění indikace věku, kterou žalobkyně rovněž namítala, žalovaný upozornil, že podle Směrnice nebyla porodnicko-gynekologická indikace jedinou možnou indikací, pro kterou bylo možno sterilizaci provést.
31. Žalovaný se ohradil proti nařčení žalobkyně, že neprovedl žádné aktivní kroky a porušil zásadu materiální. Žalovaný se obrátil na nemocnici B s žádostí o vyjasnění osudu předmětné zdravotnické dokumentace. Žalobkyni velmi detailně poučil a v dopise žalobkyni ze dne 25. 6. 2024 podrobně rozepsal, na základě jakých podkladů bude o její žádosti rozhodovat. Objasnil, jaké důkazy připadají v úvahu, a to přesto, že byla zastoupena advokátem. Při těchto poučeních žalovaný postupoval zcela v souladu s požadavky správního řádu a rozsudků Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2010, č. j. 1 As 51/2010-214, a ze dne 14. 10. 2010, č. j. 5 As 1/2010-76. Žalobkyně následně jen opakovala svá dosavadní tvrzení a nic nového nenavrhla.
32. K zásadám vedení správního řízení žalovaný uvedl, že výklad žalobkyně, aby se žalovaný v řízeních podle zákona o odškodnění za sterilizaci řídil zásadou vyšetřovací, je excesivní a ad absurdum by vedl k nerozlišování mezi řízeními na žádost a řízeními z moci úřední. Jakkoli bude žalovaný dodržovat zásadu materiální pravdy, je třeba součinnosti žalobkyně, jak podle žalovaného plyne i z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 11. 2022, č. j. 14 Ad 9/2022-33. Žalovaný nemohl provést bez součinnosti žalobkyně další důkazní prostředky, než ty, které předložila spolu s žádostí, například i s ohledem na zásadu mlčenlivosti se nemohl sám bez spolupráce žalobkyně na provedení zákroku dotazovat zdravotnických pracovníků. Žalovanému není zřejmé, jaké další vstřícné kroky měl podniknout, a vyjadřuje názor, že to nejspíš není zřejmé ani žalobkyni. Uvedl příklad, že žalobkyně věrohodnost svého tvrzení mohla podpořit třeba uvedením okolností, za kterých se dozvěděla o následcích provedené sterilizace.
33. Pokud jde o protiprávnost skartace zdravotnické dokumentace v nemocnici B, žalovaný upozornil, že toto není předmětem tohoto řízení. Přesto podotkl, že žalobkyně v této otázce aplikovala pozdější právní úpravu. K úpravě skartací v rozhodné době žalovaný citoval z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. listopadu 2022, č. j. 14 Ad 9/2022-33: „*Oběžník ministerstva zdravotnictví č. 4/1954 Sb. ob. o vyřazování (skartaci) písemností ve zdravotnických zařízeních, po uchování záznamu o zdraví a nemoci včetně vložek a doplňků, stanovil, že záznamy o zdraví a nemoci (chorobopisy) včetně vložek a doplňků měly zůstat trvale uloženy v ústřední registratuře zdravotnického zařízení. Dle instrukce Ministerstva zdravotnictví ze dne 8. 7. 1980, č. j. VT/1-203-8.7.80, kterou se vydává skartační řád a skartační plán pro ústavy národního zdraví, činila skartační lhůta pro chorobopisy 100 let od narození pacienta. Tato instrukce však zanikla bez náhrady v roce 1988 a podmínky skartací zdravotnické dokumentace*

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

byly výslovně upraveny až ve vyhlášce č. 385/2006 Sb., která stanovila lhůtu pro skartaci v délce 40 let od poslední hospitalizace pacienta...(…)… od roku 1988 až do roku 2006 žádný právní předpis tyto lhůty neupravoval (při skartaci se postupovalo podle zákona o archivaci, který však žádné speciální lhůty nestanovil).“

34. Žalovaný soudu navrhl, aby žalobu jako nedůvodnou v celém rozsahu zamítnul a nepřiznal žalobkyni náhradu nákladů řízení.

VI. Replika žalobkyně

35. Žalobkyně reagovala na vyjádření žalovaného dalším podáním. Setrvala na svém závěru, že kromě provedení sterilizace prokázala i její protiprávnost.
36. Žalobkyně rekapitulovala zdravotní dokumentaci z porodní knihy nemocnice v Bi i z nemocnice ve Aě s tím, že z nich není patrné, že by žalobkyně chtěla podstoupit sterilizaci, nebo že by u ní byla indikovaná. Vzhledem k tomu, že z porodopisu vyplývá, že žalobkyně byla přijata k hospitalizaci na porodní sál, musel se zdravotnický personál připravovat na realizaci porodu a s tím spojených úkonů. Pokud by žalobkyně chtěla sterilizační zákrok absolvovat, byla by tato skutečnost nepochybně zanesena v porodopisu, který je velice precizně vyplněný a obsahuje i údaj o důvodu opuštění nemocnice žalobkyní. Žalobkyně rovněž opakovaně upozorňovala, že u ní nebyla sterilizace indikována. Pokud by byla, byl by tento údaj ve zdravotní dokumenti nepochybně zanesen. Žalobkyně uvedla, že chtěla mít děti. Vzhledem k tomu, že žalobkyně v minulosti porodila mrtvé dítě, nemohla žádat sterilizaci, když nevěděla, zda se jí dítě, s nímž byla těhotná, narodí živé. Důkazem o tom je, že žalobkyně docházela s nenarozeným dítětem na pravidelné těhotenské prohlídky do nemocnice A. Žalobkyně uvedla, že byla pečující matkou, nemocnici opustila pouze a právě z důvodu, že se musela postarat o své děti, jak ostatně dokládá porodopis z nemocnice A. Uvedenou úvahu žalovaného označila žalobkyně za zcela neracionální. Žalobkyně uzavřela, že její tvrzení a jí doložené důkazy nenastiňují žádné jiné racionální vysvětlení situace. Od počátku řízení žalovanému konzistentně tvrdila rozhodné okolnosti svého případu a poskytla mu všechny důkazy prokazující provedení sterilizace a její protiprávnost, které se jí podařilo, i přes skartaci zdravotní dokumentace nemocnicí B, opatřit.

VII. Ústní jednání před soudem

37. Soud ve věci nařídil ústní jednání, při kterém účastníci řízení, resp. jejich zástupci setrvali na svých stanoviscích, které následně vtělili do svých závěrečných návrhů.
38. Soud nepřistoupil k provedení důkazů navržených v podané žalobě navržených důkazů, jelikož se jednalo o listiny, které tvoří obsah správního spisu, z něhož soud při přezkumu zákonnosti napadeného rozhodnutí vychází (§ 75 odst. 1 s. ř. s.).

VIII. Posouzení věci Městským soudem v Praze

39. Městský soud v Praze přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které předcházelo jeho vydání, podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) v mezích žalobních bodů, jimiž je soud vázán, přičemž vycházel ze skutkového a právního vztahu, který tu byl v době rozhodování (§ 75 odst. 1 a 2 s. ř. s.).
40. Žaloba je důvodná.
41. V dané věci spor mezi účastníky řízení spočívá v posouzení, zda byly naplněny podmínky pro poskytnutí jednorázové peněžní částky žalobkyni jako osobě, u níž byla provedena

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

nezákonná sterilizace, když spornou otázkou v dané věci bylo toliko to, zda pro odškodnění byla splněna podmínka, že ke sterilizaci došlo v rozporu s právem.

42. Soud vyšel z následující právní úpravy:
43. Podle § 2 zákona o odškodnění sterilizací je oprávněnou osobou fyzická osoba, která se podrobila v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky, sterilizaci v rozporu s právem.
44. Podle § 4 odst. 1 zákona o odškodnění sterilizací má oprávněná osoba nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky ve výši 300 000 Kč.
45. Podle § 5 odst. 2 zákona o odškodnění sterilizací se na řízení o přiznání nároku použije správní řád, pokud tento zákon nestanoví jinak.
46. Podle § 23 odst. 2 zákona o zdraví lidu ve znění v rozhodné době vyšetřovací a léčebné výkony se provádějí se souhlasem nemocného nebo lze-li tento souhlas předpokládat. Odmítá-li nemocný přes náležité vysvětlení potřebnou péči, vyžádá si ošetřující lékař o tom písemné prohlášení (revers).
47. Soud úvodem upozorňuje na závažnost a citlivost řízení vedených podle právě citovaného zákona.
48. Městský soud v Praze předepisuje, že již v jiných řízeních v obdobných věcech (např. v rozsudku č.j. 14Ad 9/2022 ze dne 15. 11. 2022) a v návaznosti na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva tento soud konstatoval, že sterilizace v rozporu s právem představuje závažný zásah do základních lidských práv jako je právo na ochranu života a zdraví, právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí či právo na rodinný život a že státy mají pozitivní povinnost poskytnout obětem nedbalostních lékařských zákroků přístup k řízením umožňujícím jim v odůvodněných případech přiznat náhradu škody, a to tím spíše u úmyslných zásahů do fyzické integrity jednotlivce ze strany nemocnice nebo lékaře (Jurica proti Chorvatsku, stížnost č. 30376/13, Codarcea proti Rumunsku, stížnost č. 31675/04). Evropský soud pro lidská práva uvedl, že provedení sterilizace bez souhlasu dospělé osoby plně způsobilé k právním úkonům je neslučitelné s požadavkem na respektování svobody a důstojnosti lidské bytosti, což je jedna ze základních zásad, na nichž je založena Úmluva o ochraně lidských práv a svobod (dále také jen „Úmluva“). Na základě toho dospěl k závěru, že způsobem, jakým byla sterilizace provedena, došlo k porušení čl. 3 Úmluvy, podle kterého nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu, když byl způsobilý u stěžovatelky vzbudit pocity strachu, obav a méněcennosti, stejně jako dlouhodobého utrpení.
49. Nelze rozporovat, že za protiprávní zákroky je odpovědný stát. Soud poukazuje na znění důvodové zprávy k zákonu o odškodnění nezákonných sterilizací: *...„za jejich provádění je odpovědný stát, který nepřijal dostatečnou právní úpravu informovaného souhlasu s prováděním sterilizací, která by zaručovala důsledné dodržování práv pacientů, a umožnil tak jejich porušování. V některých případech pak dokonce sám stát, resp. jeho sociální pracovníci při výkonu sociální práce poškozené osoby motivovaly k podstoupení sterilizace jako eugenického opatření „v zájmu populace“. Rovněž za takové jednání je odpovědný stát. Právě stát by proto měl zajistit efektivní prostředek nápravy.“*
50. Přijetím zákona o odškodnění nezákonných sterilizací stát sám sobě uložil pozitivní závazek odškodnit osoby, do jejichž práv bylo výše popsáním způsobem zasaženo. Dále se v důvodové zprávě píše, že *„další cíl pak směřuje k převzetí odpovědnosti státu za dříve*

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

způsobené zásahy do základních lidských práv. Vláda sice již dříve vyjádřila lítost nad prováděním sterilizací bez informovaného souhlasu, ovšem teprve ochota státu oběti těchto činů odškodnit, projevená v podobě přijetí předkládaného zákona, může být chápána jako skutečné převzetí odpovědnosti za dřívější porušování lidských práv. Teprve tento odpovědný postoj může vést k nezbytnému vyrovnání se se skutečností, že v České republice k popsáným neoprávněným zásahům docházelo, a k jasnému vyjádření, že provádění protiprávních sterilizací, jak jsou popsány mimo jiné ve Stanovisku VOP, představuje jednání, které současný stát považuje za nepřijatelné.“

51. Soud opakuje i v této věci, že kontext a smysl zákona o odškodnění nezákonných sterilizací plynoucí z důvodové zprávy je třeba brát na zřetel při interpretaci a aplikaci tohoto zákona. Je to právě žalovaný, kdo má nápravu efektivně provádět, a proto musí v každém jednotlivém posuzovaném případě pamatovat na to, že to byl stát, kdo v minulosti selhal a nyní vyjádřil vůli toto selhání odčinit. Tato vůle státu se musí odrážet ve způsobu rozhodování žalovaného a v jeho přístupu k žadatelkám.
52. Obecně shrnuto k dané věci:
53. Požadavek zákonodárce na efektivní prostředek nápravy nemůže být naplněn, pokud žalovaný nepřiměřeně lpí na prokázání provedení nezákonnosti sterilizace a požaduje přesné zjištění, bez jakýchkoliv pochyb i v případech, kdy stav dokazování svědčí o tom, že ke sterilizaci došlo, avšak neumožňuje ze specifických důvodů toho kterého případu skutkový stav více osvětlit. V řízeních podle zákona o odškodnění nezákonných sterilizací musí žalovaný klást výjimečný důraz na zásadu vstřícnosti a samozřejmě i na poučení žadatelek o jejich povinnosti součinnosti při obstarávání důkazů, nicméně je na žalovaném, aby se tam, kde zaviněně státem zčásti absentují patřičné důkazy, vyvaroval nepodložených alternativ a hypotéz o okolnostech zákroku.
54. Podle § 50 odst. 2 správního řádu podklady pro vydání rozhodnutí opatřuje správní orgán. Jestliže to nemůže ohrozit účel řízení, může na požádání účastníka správní orgán připustit, aby za něj podklady pro vydání rozhodnutí opatřil tento účastník. Nestanoví-li zvláštní zákon jinak, jsou účastníci povinni při opatrování podkladů pro vydání rozhodnutí poskytovat správnímu orgánu veškerou potřebnou součinnost.
55. Podle § 6 odst. 1 písm. a) zákona o odškodnění nezákonných sterilizací musí žádost o přiznání nároku kromě obecných náležitostí obsahovat vylíčení rozhodných skutečností případu, zejména označení zdravotnického zařízení, v němž ke zdravotnímu výkonu zabráňujícímu plodnosti došlo, datum, kdy byl tento zdravotní výkon proveden.
56. Podle § 6 odst. 2 zákona o odškodnění nezákonných sterilizací jsou státní orgány i osoby povinny na výzvu ministerstva poskytnout nezbytnou součinnost potřebnou ke zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností, zejména předložit listiny či jiné důkazní prostředky.
57. Přestože v řízení o žádostech podle správního řádu je označení důkazů povinností účastníků řízení, i tato řízení jsou postavena na zásadě materiální pravdy, povinnost účastníků řízení dle § 52 správního řádu nelze vykládat tak, že odpovědnost za zjištění skutkového stavu věci je přenesena zcela na žadatele. Povinnost účastníků podle § 52 správního řádu je doplňována povinností správního orgánu zajistit podklady pro rozhodnutí správního orgánu a stav věci, což představuje výjimku z obecného pravidla obsaženého v ustanovení § 50 odst. 2 správního

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

řádu (srov. rozsudek ze dne 27. 8. 2014, č. j. 3 Ads 91/2013-47, či ze dne 18. 3. 2015, č. j. 3 Ads 112/2014-31).

58. Žalovaný postavil své rozhodnutí o nevyhovění žádosti na svém závěru, že se žalobkyni nepodařilo prokázat, že její sterilizace nebyla provedena v souladu s právem, tedy že k jejímu provedení neposkytl souhlas podle § 23 odst. 2 zákona o zdraví lidu.
59. Žalovaný přitom v rámci dokazování vycházel z nesporného faktu, že u žalobkyně byla provedena sterilizace. O tom svědčí výpis z porodní knihy nemocnice B, který kromě provedení sterilizace dokládá také okolnosti hospitalizace – v sekci „*Porod – diagnóza indikace k operaci*“ včetně dalších údajů o zdravotním stavu žalobkyně a plodu bezprostředně před porodem.
60. Žalobkyně dále doložila a žalovaný sám také ke své žádosti o zaslání zdravotnické dokumentace žalobkyně adresované nemocnici B zjistil a znovu dalším dotazem ověřil (viz sdělení nemocnice B ze dne 13. 6. 2024 a ze dne 19. 6. 2024), že zdravotnická dokumentace včetně porodopisů z let 1971 – 2003 (tedy i žalobkyně z r. 1988) byla skartována. Žalobkyni se podařilo získat a k žádosti přiložit zdravotnickou dokumentaci nemocnice ve Aě o okolnostech hospitalizace žalobkyně k porodu, o svévolném ukončení hospitalizace žalobkyní v této nemocnici a dále výpis z porodní knihy nemocnice B ze dne 12. 12. 1988, kdy došlo k porodu a k záznamu o sterilizaci, což žalovaný nikterak nerozpíral.
61. Žalobkyně opakovaně a v souladu se záznamem ve výpisu z porodní knihy nemocnice B datovaným dnem porodu uváděla, že sterilizace jí byla provedena zároveň s porodem císařským řezem. Žalobkyně k tomu v řízení popisovala i okolnosti přijetí k porodu, kdy přijela do nemocnice B záchrannou službou a přímo bylo přistoupeno k porodu.
62. Ze správního spisu rovněž vyplývá, že žalovaný splnil svou poučovací povinnost, když vedl žalobkyni k doplňování náležitostí žádosti a přípisem ze dne 25. 6. 2024 žalobkyni informoval a poučil o jejích právech a povinnostech v tomto řízení a vyzval ji k označení listin a jiných důkazních prostředků, kterých se na podporu svého nároku dovolávala, to včetně poučení o typech důkazů, kterými lze žádost podpořit (listiny, označení svědků, případná rozhodnutí ...). Žalobkyně na uvedenou výzvu dne 27.6.2024 reagovala sdělením, že ke sterilizaci došlo dne 12. 12. 1988 s tím, že z důvodu skartace zdravotnické dokumentace tuto, vyjma zápisu v porodní knize, nemůže předložit. Žádné jiné podklady o okolnostech sterilizace správní spis neobsahuje.
63. Soud konstatuje, že v případě minima důkazů o okolnostech sterilizace a současné odkázanosti na tvrzení žalobkyně, nelze žalovanému vytýkat neplnění standardní povinnosti a možnosti žalovaného zjišťovat skutkový stav a činit další kroky k dosažení materiální pravdy, tak jak mu to ukládá správní řád, když neexistují žádné podklady a bližší údaje o průběhu porodu (operaci císařským řezem) a činěném zákroku v nemocnici B než ty, které předložila žalobkyně a které žalovaný co do samotného faktu sterilizace ověřil a nespíral.
64. Šlo tedy o posouzení nároku žalobkyně na základě minima důkazů a tvrzení žalobkyně o okolnostech o její předcházející hospitalizaci (lékařském vyšetření) ze dne 9. 12. 1988 v nemocnici A a následném porodu dne 12. 12. 1988 v nemocnici B. Soud má za to, že mohlo být v možnosti žalobkyně zvážit a předložit i jiné důkazy, např. poznatky rodinných příslušníků či osob v okolí žalobkyně o poměrech žalobkyně před porodem či po porodu, žalobkyně však takové osoby neoznačila a je otázkou, zda by takové osoby mohly

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

s odstupem času až po téměř více než 30 letech poskytnout přesvědčivou výpověď k tehdejšímu porodu, zákroku a jednání žalobkyně a zdravotní dokumentaci tím nahradit. Ostatně žalobkyně takové osoby, ač poučena, sama neoznačila. Za daného důkazního stavu tedy soud neshledal potřebu naléhat na žalovaného, aby dále zjišťoval skutkový stav bez součinnosti se žalobkyní, neboť takový proces se již nejevil účelným. Žalovaný však nemohl rezignovat na posouzení skutkového stavu věci na základě důkazů, které předložila žalobkyně, a učinit závěr o neunesení důkazního břemene žalobkyní, aniž by ve smyslu soudní judikatury apelující na závažnost předmětu řízení a respektující přístup k žadatelkám náležitě zvážil, zda důkazy v návaznosti na tvrzení žalobkyně nepopisují okolnosti a neobsahují indicie, které by nasvědčovaly tomu, že k protiprávní sterilizaci došlo. V daném případě, na rozdíl od jiných žádostí v důkazně složitějších případech, které řešili žalovaný a následně i správní soudy, bylo totiž v této věci zcela prokázáno, že ke sterilizaci došlo, čímž byla nejen splněna 1. podmínka nároku žalobkyně na odškodnění, ale uvozovala i nezbytnost dalších úvah. Totiž úvah, proč a za jakých okolností tedy ke sterilizaci došlo a zda nepřímé důkazy (zdravotnická dokumentace a záznam z obou nemocnic), které jsou časově i věcně souladné s popisem okolností porodu samotnou žalobkyní, lze považovat za spíše podporují verzi tvrzení žalobkyně o tom, že ke sterilizaci nedala zákonem předpokládaný souhlas či nikoliv. Případně, pokud by vůbec k takovému souhlasu došlo ve fázi porodu, zda takový souhlas lze v jejím případě rychlého přijetí a porodního stavu považovat za vyjádření její svobodné vůle a schopnosti posoudit všechny relevantní aspekty zákroku.

65. Podle ust. § 3 odst. 1 zákona o odškodnění nezákonných sterilizací v rozporu s právem se pro účely tohoto zákona rozumí zdravotní výkon zabraňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabraňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.
66. Podle § 3 odst. 2 zákona o odškodnění nezákonných sterilizací se porušením právních předpisů a okolnostmi podle odstavce 1 se rozumí zejména působení na oprávněnou osobou v podobě jakéhokoli nátlaku, donucení či přesvědčování, aby se zdravotnímu výkonu zabraňujícímu plodnosti podrobila, jakož i skutečnost, že oprávněná osoba nebyla srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu a o účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaného zdravotního výkonu a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích.
67. Dle důvodové zprávy i tehdejší právní úprava rozhodně vylučovala situace, kdy by byla sterilizace diskutována přímo u porodu, resp. císařského řezu a provedena jako prevence dalšího těhotenství, které mělo ohrožovat život ženy. Soud jen zmiňuje obecně výstižné zpochybnění vůle rodičky, byť až v pozdějším rozsudku ze dne 8. 11. 2011 ve věci V. C. proti Slovensku, stížnost č. 18968/07, v němž Evropský soud pro lidská práva uvedl, že *„získávání takového podpisu v situaci, kdy byla stěžovatelka několik hodin v porodních bolestech a krátce před samotným porodem, vylučuje existenci její svobodné vůle a schopnosti posoudit všechny relevantní aspekty zákroku.“*
68. Soud považuje za zcela nepřijatelné, jak žalovaný ve věci předestřel svou verzi přístupu žalobkyně k otázce těhotenství žalobkyně a její vůli mít či nemít další dítě, která je založena toliko na nepodložených předpokladech, hypotézách a jen možnosti alternativ, jak se v té

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

době myšlení a rozhodování žalobkyně mohlo odvíjet. Ministr argumentoval v napadeném rozhodnutí úsudkem o nedostatečné hájitelnosti tvrzení, že žalobkyně chtěla mít další děti, jelikož se před porodem odmítla vrátit do nemocnice A navzdory poučení o smrtelném nebezpečí jak pro ni, tak pro její tehdejší nenarozené dítě. Ve svém vyjádření k žalobě pak toto doplnil úvahou, že žalobkyně tím, že opustila hospitalizaci v nemocnici A (dle záznamu dne 10. 12. 1988), byl jí osud nenarozeného dítěte lhostejný, ačkoliv záznam uvádí, že důvodem jejího odchodu bylo zaopatření jejích dětí. Dle vyjádření žalovaného ministra žalobkyně nechtěla vychovávat dalšího potomka, což dle jeho názoru otevíralo cestu k připuštění pravděpodobnosti, že žalobkyně si *mohla* přát pro příště již do jiného stavu vůbec nepřijít, přičemž za určité východisko z takové situace *by mohla* považovat právě zákrok sterilizace. Nepodloženost úvah soud spatřuje rovněž v argumentaci rozhodnutí, že není vyloučeno, že žalobkyně mohla souhlas se sterilizací učinit předem (ačkoliv o tom není žádný záznam) a že se do porodnice dostavila den předem a nikoliv v kritickém stavu.

69. Ačkoliv napadené rozhodnutí je vystaveno na nedostatku důkazů ze strany žalobkyně a neprokázání protiprávnosti sterilizace žalobkyní, z obhajoby napadeného rozhodnutí vyplývají úvahy, které nemají opodstatnění v provedených důkazech ani je nelze dovodit z faktických okolností vyšetřování žalobkyně v nemocnicích a jejího porodu, které žalovaný nespороval a které spíše nasvědčují tvrzení žalobkyně. Soud proto neshledal žádné důvody k tomu, aby zpochybňoval tvrzení žalobkyně o bezprostřednosti zákroku po jejím příjezdu do nemocnice.
70. K těmto okolnostem přistupuje i nepřehlédnutelný fakt skartace zdravotní dokumentace nemocnice B, která by jediná mohla osvětlit, co vedlo ke sterilizaci žalobkyně.
71. Pro úplnost k roli státu v právní úpravě archivace, potažmo skartace zdravotní dokumentace, soud uvádí následující. Podle aktuálně účinného bodu 5 přílohy č. 3 vyhlášky č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci, se dokumentace týkající se lůžkové péče, tj. péče poskytované při hospitalizaci po zákrocích včetně sterilizace, uchovává minimálně 40 let od poslední hospitalizace pacienta nebo 10 let od úmrtí pacienta, nadto § 10 zákona o odškodnění nezákonných sterilizací prodlužuje běh skartačních lhůt, aby dle důvodové zprávy mohl být naplněn účel zákona a nárok oprávněných osob na přiznání odškodnění nebyl zmařen jen z důvodu chybějící dokumentace. V minulých obdobích však takto striktně stanovené lhůty pro skartaci stanoveny nebyly, jak soud vysvětloval již ve svých dřívějších rozhodnutích. Oběžník ministerstva zdravotnictví č. 4/1954 Sb. ob. o vyřazování (skartaci) písemností ve zdravotnických zařízeních, po uchování záznamu o zdraví a nemoci včetně vložek a doplňků, stanovil, že záznamy o zdraví a nemoci (chorobopisy) včetně vložek a doplňků měly zůstat trvale uloženy v ústřední registratuře zdravotnického zařízení. Dle instrukce Ministerstva zdravotnictví ze dne 8. 7. 1980, č. j. VT/1-203-8.7.80, kterou se vydává skartační řád a skartační plán pro ústavy národního zdraví, činila skartační lhůta pro chorobopisy 100 let od narození pacienta. Tato instrukce však zanikla bez náhrady v roce 1988 a podmínky skartací zdravotnické dokumentace byly výslovně upraveny až ve vyhlášce č. 385/2006 Sb., která stanovila lhůtu pro skartaci v délce 40 let od poslední hospitalizace pacienta. Tuto vyhlášku následně nahradila již citovaná vyhláška č. 98/2012 Sb.
72. Oproti pouze hypotetickým úvahám žalovaného o tehdejší vůli žalobkyně lze považovat za rozhodné, že žalobkyně v řízení předložila důkazy a tvrzení, které jediné měla k dispozici a že žádnou možnost, jak se bránit zpochybňování její tehdejší vůle, neměla. Zcela nepřehlédnutelnou a v dané věci zohlednitelnou skutečností je, že vinu na skartaci zdravotnické dokumentace nese stát, když v té době vůbec nezajišťoval právní úpravu lhůt

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

pro archivaci zdravotnické dokumentace. Proto je zcela nepřijatelné, aby pak státní orgány toto právní vakuum používaly jako jediný argument ve spojení jen s jimi učiněnými nepodloženými hypotézami o skutkovém stavu, a nedůvěrou k tvrzení žalobkyně, k níž mají vzhledem k závažné povaze řízení naopak přistupovat s ještě vyšším standardem respektu a pochopení. Žalovaný ani ministr neuvedli ani žádné skutečnosti, které by měly indikovat, že by žalobkyně měla udělit souhlas k provedení sterilizace dříve, pouze zvažovali, že se tak mohlo stát.

73. Není tedy sice zcela pravdivé tvrzení žalobkyně, že nemocnice B skartovala její zdravotnickou dokumentaci nezákonně, to však nemění nic na tom, že k tomu došlo nezávisle na vůli žalobkyně a nemůže to jít k její tíži. Skutečnost, že skartace nebyla předčasná, respektive nebyla protiprávní je tak sice pravdivá, nikoliv však nerelevantní pro posouzení věci. Právní vakuum ohledně úpravy lhůty ke skartaci způsobilo důkazní nouzi žalobkyně, neboť v této věci by byla zdravotní dokumentace z místa porodu ve spojení se sterilizací stěžejním důkazem ke stavu věci. Soud je názoru, že vina na straně státu, namísto porušení předpisů konkrétní nemocnicí, je důvodem pro ještě větší shovívavost státních orgánů vůči žalobkyni při kladení nároků na její důkazní návrhy, kterými správní orgány paradoxně chtějí po žalobkyni toto pochybení státu kompenzovat. Soud toto vyložil již ve svém rozsudku ze dne 15. 11. 2022, č. j. 14 Ad 9/2022-33, kde shrnul, že by se jevilo neúnosným, aby za tuto skartaci byly protiprávně sterilizované ženy postihovány tím, že by jim nebyla přiznávána odškodňovací náhrada s odůvodněním, že neprokázaly, že nedaly svobodný a vážný souhlas ke sterilizaci. Soud proto ani v této věci nemůže nemůže aprobovat takový postup žalovaného, který odmítl žadatelčin nárok pro nedostatek důkazů, jejichž zajištění negarantoval, přičemž následně v zákoně deklaroval vůli odškodnit poškozené osoby za bezpráví, které bylo vůči nim učiněno.
74. Soud uvádí na pravou míru i tvrzení ministra v závěru napadeného rozhodnutí, že poučovací povinnost podle § 4 odst. 2 správního řádu se vztahuje toliko na procesní práva a povinnosti, nikoli na otázky práva hmotného. Soud je srozuměn se skutečností, že poučovací povinnost spočívá především v povinnosti správního orgánu informovat a poučit dotčené osoby o jejich procesních právech a povinnostech takovým způsobem, aby tyto nebyly v důsledku jejich neznalosti poškozeny a do poučovací povinnosti tedy v zásadě nepatří návod, co by účastník řízení měl nebo mohl činit, aby dosáhl žádaného výsledku (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 10. 2010, č. j. 5 As 1/2010-76). Na druhou stranu však judikatura normovala, že v řízeních, jejichž předmětem jsou sociální dávky, je dána též poučovací povinnost týkající se otázek hmotného práva (rozsudek ze dne 26. 8. 2008, č. j. 6 Ads 57/2007-42). Jakkoli odškodňovací dávku nelze *stricto sensu* pokládat za sociální dávku, jedná se o dávku, kterou stát napravuje, jak již bylo opakovaně konstatováno, svá původní pochybení a kompenzuje tak postižené osobě zásahy do její právní sféry. Poučovací povinnost by v těchto případech měla být maximálně široká a dotýkat se též otázek hmotného práva.
75. Městský soud tedy uzavřel, že v daném případě žalovaný nesprávně vyhodnotil žádost žalobkyně, když nepřihlédl ke všem výše uvedeným okolnostem, které nepodporují *předpoklad* správních orgánů, že nebyla naplněna druhá podmínka pro odškodnění, tedy že by byla sterilizace žalobkyni provedena v rozporu s právem. Žalobkyně tvrdila všechny rozhodné skutečnosti, ohledně kterých soud neshledal žádné konkrétní důvodné pochybnosti, když správní orgány své pochybnosti přesvědčivě neodůvodnily a už vůbec tvrzení žalobkyně nevyvrátily. Žalobkyně svá tvrzení podložila dostupnými listinami, které

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.

byla schopná si obstarat. Nastalá důkazní nouze žalobkyně byla dána skartací zdravotnické dokumentace, za kterou nese odpovědnost stát. Soud připouští, že nelze naplnění druhé podmínky označit za zcela nezpochybnitelné, avšak ve světle uvedené judikatury, povahy předmětu řízení a důvodu důkazní nouze žalobkyně je v takovém případě nutno se přiklonit k verzi skutkového stavu věci, jak jej tvrdí žalobkyně, pokud správní orgány neunesou naopak své důkazní břemeno tím, že by prokázaly jiný skutkový stav věci, nebo alespoň přesvědčivě odůvodnily své pochybnosti ohledně verze událostí prezentované žalobkyní.

76. Žalobkyně se svými námitkami uspěla., Městský soud proto zrušil napadené rozhodnutí pro nezákonnost spočívající v nesprávném skutkovém a právním posouzení věci podle § 78 odst. 1 s. ř. s. a vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení. V dalším řízení bude ministr vázán právním názorem soudu (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).
77. Výrok o nákladech řízení je dán ust. § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně byla ve věci úspěšná, proto jí soud přiznal náhradu nákladů řízení.
78. Žalobkyně byla v řízení před soudem zastoupena advokátem a má tedy právo na náhradu nákladů řízení za toto zastoupení podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen „advokátní tarif“). Tato vyhláška stanoví tarifní hodnoty a sazby mimosmluvních odměn. V daném případě má žalobkyně právo na náhradu nákladů řízení podle znění advokátního tarifu do 31. 12. 2024 za zastoupení advokátem za 2 úkony právní služby (příprava a převzetí zastoupení, podání žaloby) po 3 100 Kč a náhradu hotových výdajů spojených se 2 úkony právní služby po 300 Kč, což celkem činí 6800 Kč. Za další 2 úkony (podání repliky k vyjádření žalovaného, účast na ústním jednání), které právní zástupce vykonal již v době, kdy nabylo účinnosti nové znění advokátního tarifu od 1. 1. 2025, žalobkyni náleží náhrada po 4620 Kč a náhrada hotových výdajů ve výši 450 Kč za každý úkon, což činí 10 140 Kč. Žalobkyni nenáleží náhrada zaplaceného soudního poplatku, jelikož byla od jeho zaplacení podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. n) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Jelikož právní zástupce žalobkyně soudu doložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, k součtu právě uvedených částek (6 800 Kč + 10 140 Kč) je nutno přičíst 21% sazbu DPH.
79. Celkem je tak náhrada nákladů řízení dána ve výši 20 498 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud.

Praha 22. října 2025

JUDr. Naděžda Řeháková v. r.
předsedkyně senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje K. N.